

Bosmuis

Apodemus sylvaticus

De bosmuis is binnen de familie van de ware muizen een middelgrote muis. De vacht is aan de rugzijde lichtbruin tot soms bijna zwart en aan de onderkant wit tot vuilwit; de overgang ertussen is iets minder scherp dan bij de grote bosmuis. Op de hals zit vaak een langgerekte gele keelvlek. De staart is lang, de ogen en oren vrij groot. De bosmuis neemt in Europa in grootte toe van het noordoosten naar het zuidwesten (ALCÁNTRA 1991). Dieren uit het Rijnland hebben een kop-romplengte tot 9,5 cm, de staartlengte is nagenoeg gelijk of iets korter, het gewicht is maximaal 30 g (NIETHAMMER 1978B).

Bosmuizen zijn voornamelijk nachtactief, maar vallen toch geregeld ten prooi aan buizerds, notoire dagjagers (BIJLSMA 2012A, 2012B). De actieradius van bosmuizen kan wel tot 500 m van het hol reiken. Ze graven een eigen gangenstelsel met diverse kamers. Een hol is vaak te herkennen aan de zandkegel die voor de ingang ligt. De aantallen fluctueren sterk, afhankelijk van het seizoen en de hoeveelheid voedsel.

Leefomgeving

De bosmuis komt, behalve in bossen, in zeer uiteenlopende habitats voor, zoals duinen, heidevelden, houtwallen, natte weilanden en tuinen (FLOWERDEW & TATTERSALL 2008).

Voedsel

Bosmuizen zijn alleseters. Ze hebben een voorkeur voor grote zaden, waaronder noten en eikels, maar eten ook jonge scheuten en bessen. Daarnaast staan insecten, slakken en wormen op het menu (WATTS 1968).

Areaal

De bosmuis komt voor in West- en Midden-Europa en Noordwest-Afrika. De oostgrens van het verspreidingsgebied ligt in Oost-Oekraïne. Hij ontbreekt in het noordelijke deel van Scandinavië en de noordelijke Baltische staten, maar komt wel voor op Shetland en IJsland.

Voorkomen in Nederland

Prehistorie

Na de laatste ijstijd keerde de bosmuis weer terug in ons land: resten van bosmuizen zijn gevonden bij de opgraving van een mesolithisch jachtkamp van circa 5000 voor Christus nabij Hardinxveld-Giessendam (ZH) (VAN WIJNGAARDEN-

BAKKER ET AL. 2001) en bij opgravingen van een nederzetting uit het Laat-Neolithicum (tot 3000 v.Chr.) in de buurt van Barendrecht (ZEILER 2000). Bij opgravingen uit de Romeinse tijd zijn op diverse plekken in Nederland sporen en resten van bosmuizen aangetroffen, onder meer bij Velzen (NH) (VONS 1977), Valkenburg (ZH) (LAARMAN 1987), Leidschendam (ZH) (ZEILER & DE VRIES 2008) en Kesteren (GE) (ZEILER 2001).

Historische gegevens tot 1946

Het is aannemelijk dat de bosmuis in de afgelopen eeuwen een algemene en wijdverspreide soort is geweest. In de negentiende eeuw werd de bosmuis als algemene soort beschouwd, die 'leeft in gaten en holen onder den grond en in bosschen, struiken, velden en hoeven, 's winters ook in huizen, graanzolders en pakhuizen' (BENNET & VAN OLIVIER 1822). Eykman (1937) relateerde het voorkomen van de bosmuis vooral aan gebieden waar bossen en struikgewas aanwezig zijn.

Periode 1946-1969

Ook in deze periode is de bosmuis in grote delen van het land algemeen, maar hij is schaars in de 'weidestrecken' (IJSELING & SCHEYGROND 1950). De soort is in deze periode bekend van alle grote Waddeneilanden, maar ontbreekt op Rottumeroog en Rottumerplaat (VAN WIJNGAARDEN ET AL. 1971).

Periode 1970-1988

Voor deze periode missen waarnemingen uit veel gebieden. In veel gevallen is dit waarschijnlijk eerder het gevolg van afwezigheid van waarnemers dan van het ontbreken van bosmuizen (WAMMES 1992A).

Periode 1989-2012

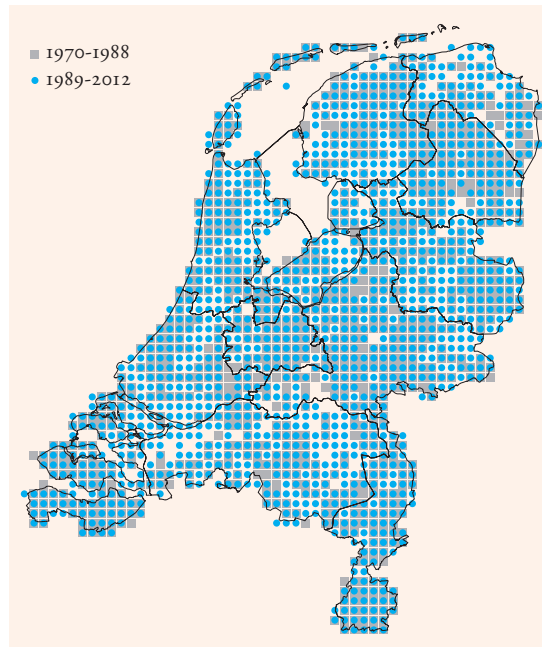
Uit de verspreidingskaart blijkt dat de bosmuis in meer dan 90% van de atlasblokken is signaleerd. In een groot aantal van de 'witte' gebieden uit de vorige periode is de soort nu wel gemeld. Het grootste deel van de overgebleven

Bosmuis.

Foto: Wesley Overman.

Wood mouse.

Bedreigingen en bescherming

De bosmuis is thans niet bedreigd maar lokaal kan het steeds intensievere en grootschaliger landgebruik een bedreiging zijn, evenals het veelvuldig gebruik van rodenticiden (rattengif) nabij boerderijen. Omdat in Nederland nauwelijks systematisch onderzoek naar deze soort wordt uitgevoerd, is onbekend hoe de ontwikkeling in de verschillende delen van Nederland verloopt.

Aaldrik Pot

SUMMARY

Wood mouse *Apodemus sylvaticus*

The wood mouse occurs throughout the Netherlands. Its habitats are diverse and include not just woodland but also wood banks, wet pastures, heather fields, dunes and gardens. Wood mice burrow extensively. Population numbers fluctuate strongly, depending on season and availability of food. As no systematic research has been done on the species, little is known about national or regional trends. More intensive agricultural land use may have a detrimental impact on wood mice.

Een bosmuis is gevangen door een huiskat.

Foto: Luc Hoogenstein.

A wood mouse taken by a house cat.

witte gebieden zijn mogelijk nooit op de aanwezigheid van bosmuizen onderzocht. Op Rottumeroog en Rottumerplaat, waar wel onderzoek is gedaan, ontbreekt de soort nog steeds.

Veranderingen en oorzaken

Hoewel het aannemelijk is dat de bosmuis in agrarisch gebied achteruitgaat naarmate dit intensiever wordt beheerd (WAMMES 1992A), laten recente verspreidingsgegevens zien dat de soort ook in grootschalige akkerbouwgebieden zoals in Flevoland aanwezig is. De voorheen lege atlasblokken in de weidse graslanden van Friesland van de periode 1970-1988 zijn nu gevuld.

Hol van een bosmuis.

Foto: Henk Heijligers.

Burrow of a wood mouse.

